

Силабус курсу Лінгвістична генологія

Освітній ступінь – бакалавр

Галузь знань: 01 Освіта /Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта

Освітньо-професійна програма «Українська мова і література»

Кількість кредитів – 2

Рік підготовки, семестр – 4 рік, II семестр

Компонент освітньої програми: вибірковий

Дні занять:

Консультації:

Мова викладання: українська

Керівник курсу

к. філол.н., доц. **Заборна Марія Степанвна**

Контактна інформація maria_ternopil@ukr.net; 066-105-805-7

Опис дисципліни

Курс «Лінгвістична генологія» покликаний спростувати уявлення про те, що комунікація – це обмін інформацією, а мова – засіб передачі інформації. Натомість пропонується усвідомлення комунікації як процесу розгортання мовленнєвих жанрів, у яких людина використовує мову не стільки для передачі інформації, скільки для впливу на співрозмовника й досягнення смислової взаємодії. Фактично, комунікуючи, люди формують та сприймають мовленнєві жанри, якими, власне, і є прохання, згода, відмова, порада тощо. Саме мовленнєві жанри — засоби організації та формалізації соціальної взаємодії, що постають як прийняті в конкретних ситуаціях і призначені для передавання певного змісту типові способи побудови мовлення, — осмислюються як основний об'єкт лінгвістичної генології.

У цьому плані «Лінгвістична генологія» як навчальна дисципліна передбачає: 1) вивчення основних типів мовленнєвих жанрів української комунікації; 2) засвоєння комунікативних тактик побудови мовленнєвих жанрів та засобів їх мовного втілення; 3) вироблення навиків володіння мовленнєвими жанрами в площині прямої та непрямої комунікації.

Зміст навчальної дисципліни «Лінгвістична генологія» розроблено на основі норм та традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

Навчальний контент

	Теми	Результати навчання
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Концептуальні засади лінгвістичної генології	
1	ТЕМА 1. Лінгвістична генологія як напрям сучасної комунікативної лінгвістики та лінгвістична дисципліна	Усвідомити сутність лінгвістичної генології як галузі наукового знання; знати дефініції основних понять лінгвістичної генології та проблемне поле її дослідження; мати уявлення про тенденції розвитку генологічних ідей у сучасному мовознавстві.

2	ТЕМА 2. Лінгвістична генологія в аспекті Комунікації як модусу вияву мови.	Сформувати уявлення про комунікацію та її основні одиниці й категорії; усвідомлювати їх стосунок до лінгвістичної генології
3	ТЕМА 3. Витоки теорії мовленнєвих жанрів.	Засвоїти логіку розвитку поглядів у процесі становлення теорії мовленнєвих жанрів; ознайомитись зі знаковими постанами лінгвістичної генології
4	ТЕМА 4. Комунікативно-прагматичні аспекти сучасної лінгвістичної генології	Сформувати уявлення про прагматичні складові комунікації; оволодіти поняттями комунікативна компетенція; комунікативна інтенція; стратегії й тактики мовленнєвого спілкування; комунікативний кодекс; принципи спілкування; максими спілкування.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Теоретико-прикладні проблеми сучасної лінгвістичної генології		
5	ТЕМА 1. Мовленнєвий жанр як складне мовленнєве ціле	Вміти визначати в потоці мовлення мовленнєвий жанр на основі його розуміння як втілення та синтезу мовленнєвих актів; усвідомлювати відмінність між мовленнєвим актом та мовленнєвим жанром; виробити навички розрізнення прямих та непрямих мовленнєвих актів та.
6	ТЕМА 2. Мовленнєвий жанр і комунікативний смисл	Виробити навички практичного володіння типологією особистісних та комунікативних смислів у процесах реалізації прямих та непрямих мовленнєвих жанрів.
7	ТЕМА 3. Проблеми виокремлення та організації мовленнєвих жанрів	Засвоїти основні комунікативно-прагматичні параметри виокремлення мовленнєвих жанрів у процесах спілкування.
8	ТЕМА 4. Специфіка осмислення сутності мовленнєвих жанрів у сучасній лінгвістиці	Усвідомити особливості культурологічного, концептуального та лінгвістичного підходів до мовленнєвих жанрів; актуалізувати проблему їх формування та історичного розвитку..
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Типові мовленнєві жанри української комунікації		
9	ТЕМА 1. Директивні (імперативні, спонукальні) мовленнєві жанри	Вміти виділяти директивні мовленнєві жанри в потоці мовлення та визначати їх різновиди (наказ, вимога, прохання, порада, застереження тощо); засвоїти комунікативні тактики, необхідні для реалізації директивів; усвідомити роль мотиваційного компонента при їх актуалізації.
10	ТЕМА 2. Експресивні мовленнєві жанри	Оволодіти специфікою мовленнєвих жанрів, що втілюють похвалу, радість, втішання, докір, осуд, погрозу, нарікання, жаління тощо; виробити навички побудови й розпізнавання оцінних та емоційних мовленнєвих актів як осердя реалізації експресивів.
11	ТЕМА 3. Репрезентативні мовленнєві жанри	Засвоїти основні комунікативно-прагматичні параметри втілення й використання класів репрезентативів (ствердження, згода, відмова, заперечення тощо); осмислити роль мотиваційного компонента в їх організації; усвідомити специфіку сентенцій як особливого класу репрезентативів.
12	ТЕМА 4. Етикетні мовленнєві жанри	Осмыслити бінарність структури й трансакційний характер вияву етикетних жанрів як сутнісну їх особливість; оволодіти непрямыми комунікативними смислами, що актуальні для реалізації етикетних

		мовленнєвих жанрів; виробити навички застосування комічних дублетів народного розмовного етикету.
13	ТЕМА 5. Фатичні мовленнєві жанри	Схопити специфіку прагматичного контексту фатичного спілкування; засвоїти типологію фатичних жанрів; виробити навички «світської бесіди» як типової реалізації фатичної комунікації.

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК3.	Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність до ефективного комунікування, готовність до співпраці з колегами, вміння працювати в колективі; навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації; здатність аналізувати зміст думки та її структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати; здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК5.	Самоосвітня. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.
ЗК7.	Соціальна. Здатність бути відповідальним, ініціативним, активним, мати динамічні знання, відкритість до світу, вміння працювати в команді; вміння розподіляти функції в колективній роботі.
ЗК8.	Науково-дослідницька. Здатність виконувати навчально-дослідні завдання; володіння науково-дослідними методами відповідного фахового спрямування. Критична обізнаність та інтелектуальна чесність.
ФК1.	Філологічна. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ; володіння ключовими поняттями мовознавства та літературознавства, теоріями і методами філологічного аналізу, особливостями розвитку філологічної думки у певну історичну епоху та у сучасному контексті розвитку гуманітаристики. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.
ФК2.	Лінгвістична. Здатність аналізувати лінгвістичні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, а також на основі відповідних загальнонаукових методів. Знання природи і сутності мови, походження й закономірностей розвитку мов, особливостей структури мови, класифікації мов світу, шляхів і методів вивчення мовного матеріалу. Знання системи сучасної української літературної мови, еволюції її граматичної будови
ФК4.	Лінгвальна. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати

	соціолінгвальну ситуацію. Досконале володіння українською мовою в її літературній формі, розуміння діалектного різноманіття української національної мови, вміння використовувати засоби мови відповідно до специфіки комунікативної ситуації та контексту. Здатність аналізувати просторові та соціальні різновиди мови, засади мовної політики.
ФК 5.	Комунікативна професійно-орієнтована. Здатність застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення, соціально-демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту.

Літературні джерела

1. *Бахтин М. М.* Проблема речевих жанрів / М. М. Бахтин // М. М. Бахтин. Естетика словесного творчства. — М. : Искусство, 1986.
2. *Бацевич Ф. С.* Вступ до лінгвістичної генології: навчальний посібник / Ф. С. Бацевич — К. : Видавничий центр «Академія», 2006. — С. 7–24.
3. *Бацевич Ф.* Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи : монографія / Ф. С. Бацевич — Львів : ПАІС, 2005. — С. 5–11.
4. *Бацевич Ф. С.* Лінгвістична генологія в структурі сучасної лінгвістики / Ф. С. Бацевич // Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. — Вип. 16. — Харків : ХНПУ, 2005. — С. 72–76.
5. *Бацевич Ф. С.* Лінгвістична генологія в Україні: стан і перспективи / Ф. С. Бацевич // Матеріали VI Міжнародного конгресу українців. Мовознавство: збірник наукових статей. Кн. 5. — К., 2007. — С. 41–47.
6. *Бацевич Ф. С.* Проблеми сучасної лінгвістичної генології: спроба аналітичного огляду / Ф. С. Бацевич // Од слова путь верстаючи до слова...: збірник на пошану Роксолани Петрівни Зорівчак. — Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. — С. 29–36.
7. *Гольдин В. Е.* Проблемы жанроведения / В. Е. Гольдин // Жанры речи. — Вып. 2. — Саратов : Колледж, 1999.
8. *Дементьев В. В.* Персонологическая генеристика / В. В. Гольдин // Жанры речи. Вып. 7. Жанр и языковая личность. — Саратов : Наука, 2011.
9. *Дементьев В. В.* Теория речевых жанров / В. В. Дементьев — М. : Знак, 2010. — 600 с.
10. *Заборна М.* Лінгвістична генологія: навчально-методичний комплекс / М. Заборна. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. — 80 с.
11. *Селіванова О. О.* Сучасна лінгвістика: напрямки та проблеми / О. О. Селіванова. — Полтава : Довкілля-К, 2008. — 712 с.
12. *Юр'єва О. В.* Сучасний стан вивчення проблеми мовленнєвих жанрів / О. В. Юр'єва // Мова і культура. — 2012. — Вип. 15. — Т. 1. — С. 138–143.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в

процесі заняття.

- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

-

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1:реферат	20
Модуль 2:завдання (визначення особливостей будови та смислової організації мовленнєвого жанру)	20
Модуль 3:завдання (виділення мовленнєвих жанрів у потоці комунікації)	20
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (опис мовленнєвого жанру)	20
Залік: усне опитування	20